

KNJIZNA POROCILA IN OCENE

Marija Jagodic, Narodopisna podoba Mengša in okolice. Izdal in založil Svet za prosveto in kulturo ObLO Mengeš, Mengeš 1958, str. 237, sl. prilog XIII, slik 58.

Slovenci že imamo svoje Narodopisje, ki v dveh kar zajetnih delih prikazuje v osnovnih obrisih slovensko ljudsko kulturo. Pogrešamo pa še zmeraj nadrobne opise in obdelavo posameznih prirodno-geografskih in etnografskih enot. Prav zato smo z veseljem sprejeli v strokovno etnografsko literaturo Narodopisno podobo Mengša in okolice, ki jo je pripravila z vse hvale vrednim prizadevanjem Marija Jagodiceva, izdal pa jo je ObLO Mengeš. Gradivo, ki ga je avtorica zbirala od 1952 do 1956, izhaja iz štirih naselbin občine Mengeš, in to iz Mengša, Loke, Trzina, Topole in Dobena, ter je razdeljeno na naslednja poglavja: Naselja in kmečki dom, Gospodarstvo, Lov in ribolov, prehrana, Hišna dejavnost in domača obrt, Noša, Umetnost, Zdravljenje bolezni, Običaji, Pripovedno izročilo in končno Otroške igre in pesmi. Izven teh poglavij, ki jih je zbrala in uredila avtorica Jagodiceva, je še troje drugih: Ljudsko pravo Jožeta Fridla, Ljudski ples Ika Otrina in posebno poglavje o Ljudski pesmi, ki sta ga pripravila Zmaga Kumer in Valens Vodušek.

Vsako poglavje je s podnaslovi razdeljeno v številne odstavke, kjer avtorica nadrobneje razdeljuje obdelano snov. Tako deli n. pr. poglavje Naselje in kmečki dom: oblika naselij, zunanje značilnosti, opis posameznih prostorov, razsvetljava, vrata in okna, okenske mreže, line, gospodarska poslopja, kozolec, konstrukcija. V primerjavi z Narodopisjem Slovencev je torej šla v nadrobnejšo analizo, in tudi bolj posrečeno razvrstitev. — V omenjenem poglavju bi želeli v začetku le še nekaj podatkov o zemljiški razdelitvi, ki je mnogokrat pogojena v prvotni obliki naselbine ali tudi obratno, pa je prav zaradi tega važna tudi kot predmet proučevanja etnografov in ne le geografov. — Na enak način deli tudi nadaljnja poglavja, posebej gospodarstvo in ljudsko prehrano, kjer se opira poleg lastnih zapisov še na starejše literarne zapise (n. pr. Trdina idr.). Precej nadrobno so obdelane vrste domačih jedi, ki so označene s pristnimi domačimi izrazi. Temeljito je obdelano tudi poglavje o ljudski noši, ki zajema prav tako okrasje in pričesko, medtem ko se zdi, da je poglavje o ljudski umetnosti ostalo kljub temu, da obsega vse zvrsti te panoge, vendarle še fragmentarno, pa bo dalo morda prav zato v prihodnje pobudo komu drugemu za nadaljnja raziskovanja, zlasti kar zadeva ljudske umetnike.

V poglavjih iz duhovne kulture se obširneje seznanjamo s pestrimi, raznovrstnimi običaji in s pripovednim izročilom; če jih primerjamo s prvim delom zapisov, ki se nanašajo na materialno kulturo, lahko ugotovimo, da je avtorici blizu predvsem duhovna kultura. Tudi ilustrativni del v tem poglavju je pester in raznolik. Posebej velja to za poglavje o otroških igrah, ki so zbrane s posebnim smislom za razumevanje otroške duše in z natančnostjo.

Fridlovo poglavje o ljudskem pravu obsega prav vse vrste ljudskega prava in je pisano res vzorno. Preseneča nas predvsem, da je na relativno majhnem prostoru v območju, ki je bilo v zadnjih desetletjih pod neposrednim vplivom večjega mesta, namreč Ljubljane, ohranjenih še tako lepo

število pravnih starin. Morda bo le specialist za ljudsko pravo pogršel tu in tam kakšno nadrobnost o ljudskem in obveznostnem pravu.

Prav presenetljivi sta tudi zadnji poglavji o ljudski pesmi in plesu. Človek se ne more načuditi, da je izdajatelj z materialnimi sredstvi omogočil tako ustrezno dokumentacijo, kot je fonografski prikaz in objava ljudskih pesmi ter ritmična izvedba ljudskih plesov. Avtorja poglavja o ljudski pesmi poudarjata v uvodu, da so bile tu objavljene pesmi prvič zapisane v skladu z načelno zahtevo sodobne muzikologije, ki vsebuje natančno transkripcijo zvočnih posnetkov. Izdajatelj pa se tudi ni ustrašil višjih stroškov, ki jih zahteva izdelava klišejev te vrste, kar pa daje zapisanim in objavljenim pesmim in plesom še poseben znanstveni pomen, predvsem pa vrednost.

Na koncu je dodan resumé vsebine v angleščini in francoščini, kar dviga vrednost celotnega dela in mu odpira tudi pot v tujino ter omogoča zamenjavo za tujo literaturo. Na zadnji strani je seznam slik in prilog.

Knjiga je izredno bogato ilustrirana ne le z izbranimi in kvalitetnimi fotografijami, ampak tudi s tlorisi in perorisbami. Pri tem je treba vsekakor poudariti posrečeno razporeditev slikovnega gradiva, kar nedvomno dviga njeno estetsko plat in ji ne jemlje vrednosti niti slabši papir in samo broširani ovitek, tako da bo po njej rad posegel ne le strokovnjak, ampak tudi domačin-laik.

Občini Mengeš, ki je omogočila izid dela, posebej pa še avtorici Jagodicevi, gre za njeno veliko prizadevanje vse priznanje. Pri vsem nam je lahko žal le eno: da avtorica spričo dejstva, da je materialno stran knjige zagotovila prav omenjena občina, ni mogla v obdelavi zajeti širšega območja, kot so trenutne in po vsej verjetnosti le začasne meje ObLO Mengeš. Bilo bi prav, če bi narodopisni zapisi zajeli širši teritorij celotnega okoliša ob spodnji Bistrici, saj tvori le-ta tisti del okolice Ljubljane, na katerega je v zadnjih desetletjih prav posebno vplivala Ljubljana, in se to kaže predvsem na njegovi spremenjeni narodopisni podobi.

Tončica Urbas

Josip Dravec, Glasbena folklor Prekmurja. Pesmi. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za filološke in literarne vede. Dela 11. Inštitut za slovensko narodopisje 2. Ljubljana 1957. LX + 400 str. in zemljevid v prilogi.

Doslej je izšlo že mnogo zbirk slovenskih ljudskih pesemskih tekstov, od katerih prinaša najboljše Strekljeva izdaja pod črto tudi več melodij. Poleg tega je bilo izdanih tudi mnogo manjših zbirk pesmi z melodijami. Toda le-te so imele predvsem umetniške cilje. To velja tudi za obe večji zbirki, kot sta izdaji F. Š. Kuhača in L. Kube, ki sta vsaj skušali v večji meri upoštevati tudi potrebe znanosti. Predvsem znanosti pa so rabili le redki primerki ljudskih melodij v nekaterih razpravah. Prav zaradi tega pomeni za našo kulturo izredno razveseljiv in pomemben dogodek prva dovolj obsežna izdaja prekmurskih pesmi, ki prinaša na čimbolj veren način izvorno gradivo. Požrtvovalni prekmurski rojak je, ne da bi imel kakih večjih izkustev, zbiral na terenu v letih 1949—1955 ter pripravil za tisk 425 pesmi, izmed katerih jih je le 21 povzel po raznih drugih virih. Pri tem svojem delu se je sicer še šolal, vendar je tudi dosegel zrelostni izpit. Glede na vse to je opravil svoje delo kar zadovoljivo.

Priobčene pesmi so bile nabrane po vseh krajih Prekmurja. V objavi pa je vse gradivo podano, kot da izhaja z enotnega folklornega območja.

Zapisi so bili glede na terensko zapisovanje izdelani v pretežni meri dobro. Pri tem je opaziti postopni napredek, ki ga je zapisovalec dosegal z novimi izkustvi. Vseh začetnih poskusov po ustreznih orientaciji in adekvatni apercepciji pa tudi kasnejša redakcija ni mogla zabrisati. Pri tem tudi ni mogel vedno biti ustrezno ocenjen odnos pevcev do posameznih glasov večglasja pri enoglasnem izvajanju (št. 187/185). Glede na metodo zapisovanja